

איש החודש: האדם הקטן ממיסוריה

הקונגרס אתם נאלץ טרומן לעבוד שלט רוב עויין לו : בקונגרס ה-80 רוב ריפובליקאי. בקונגרס ה-81 (הנוכחי) רוב דמוקרטי המתנגד לתכניותיו. אולם מבחינה היסטורית, הישגו הגדול של טרומן הוא בשטח מדיניות החוץ. שלטונו החל בירח הדבש הסובייטי-אמריקאי. אולם טרומן הגיע למסקנה כי הסובייטים זוממים לבצע מהפכה עולמית, הנהיג שיטה חדשה של "הצבת גבול". הוא מנע מהפכה קומוניסטית ודאית באירופה המערבית עלידי מעשה מדיני יחיד במינו בהיסטוריה: הכנית מרשל, ותכניות הענק דומות, לפיהן הוצאו דולרים טובים מכסי אורחים אמריקאיים והכנסו לכיסו אורחים בריטיים, צרפתיים, תורכים וישראלים.

הענינים לאנשים חדשים אחר ירח דבש קצר החלה הפוכלריות של טרומן יורדת. בבחירות של 1948 ניבאו לו כל המומחים, כולל מכון גלופ הנוצני, תבוסה. אולם טרומן חיך, עבר את רחבי המדינה, נאם במאות ערים ועיירות, ניצח.

אחרי עלייה זמנית זו חלה ירידה גדולה עוד יותר. אף כי האורח הממוצע הוסיף לחבב את האדם הקטן בבית הגדול שיצר מדי פעם סנסציות אנושיות מיוחדות במינן (דוגמה: מכתבו המפורסם בו התקייף בהשמצה אישית חרי-פה מבקר מוסקאי בעל שם שהגיעו לכתוב ביקורת שלילית על בתו הזמרת, מרגרט טרומן). אולם כשהעיקף את דוגלס מקארטור, המציא המהולל באסיה, פנה לו העם עורף, ערך קבלת פנים חסרת תקדים לגנרל החזור, השמיע דרישה להעי-מיד את טרומן לדני בקונגרס — הדרך היחידה בה אפשר לסלק מן השלטון נשיא בארצות-הברית.

טרומן עבר גם משבר זה, הוכיח בזאת שהוא גאון התכסיסים. עניין מקארטור נשכח כעבור כמה חדשים, וטרומן נשאר המנצח. אולם לא ניתן לו להנהיג מן הנצחון. אחרי מקארטור באה פרשת ה-שערוריות. בונה אחר זה נתגלה כי אנשי חסותו של טרומן, ביניהם ידידיו האי-שיים, רימו את המדינה בסכומים של מיליונים דולרים, מכרו שיתורים ממס ה-הכנסה, ספסרו בציד מלחמתי. אף כי איש לא האמין כי טרומן עצמו מעורב אישית בעסקים השחורים. הרי היה ברור כי לולא נאמנותו לידידיו לא היתה קר רופציה זו יכולה להתפשט במידה כל כך מבהילה. התוצאה היתה שבקרר ההמונים רבו יותר ויותר הגעועים לאנשים חדי-שים, שאינם פוליטיקאים מקצועיים, אלא שים ישרים.

יחד עם זה גברה הכרה שנייה בקרב ההמונים: המצב הבינלאומי החמיר והלך, בקוראה לא הושגה שביתת נשק. בכל החזיתות נשאר הקומוניזם מאיים. אמנם, בעיני האמריקאים עשה טרומן מעשים גדולים באמת, עצר בעד התפשטות הקומוניזם, לא חשש מפני משלוח חיילים אמריקאיים ליבשת אירופה ולחזיתות אסיה. אולם כשנתברר יותר ויותר כי בידי אדם אחד גורל השלום בעולם, נבר הרצון כי בבית הלבן ישב אדם גדול ב-אמת, אחראי באמת, אדם שלא יתפס ל-פרובוקציות, לא יתרגש בשעת הצורך, אך גם לא יחסס לומר את המלה התקיפה ברגע הנכון.

מניותיו של טרומן החלו יורדות, הגיי עו לשפל המדרגה.

חותם על ההיסטוריה. משך חודשים ארוכים היה נדמה שטרומן יילחם, אולי יגירר אחריה את המפלגה לכשלון חרוץ. איש אינו יכול לעצור בעד נשיא ארצות-הברית להיות מועמד מפלגתו בבחירות הבאות. ואחר ההתקפות החמורות עליו, מצד חוגי מקארטור, הנשיא-לשעבר הובר והסנטור טאפט, יכול היה טרומן להתגררות.

אם בכל זאת הסיק את המסקנה כי עליו להסתלק עתה, גרמו לכך כמה שיקולים, האופטימיים לאיש. קודם כל, הנאו-מנות למפלגה — ההכרח כי מועמדותו המחודשת תזיק למפלגה, תסכן את אחדותה, תתן יתרון למפלגה היריבה. שנית, האמונה כי המועמד הרפובליקאי יהיה אייזנהואר, איש הקר-רוב לו בדעה בשטח מדיניות החוץ. שלישית, הנקודה האי-שית ביותר — לאיש הקטן יש אשה קטנה, בס טרומן, הרוצה לחזור לשקטים יומיומיים.

אחרי ככלות הכל, סבור האיש הקטן ממיסוריה, כי הוא עשה את שלו. הוא השאיר את חותמו על ההיסטוריה — חותם גדול יותר מאשר היה אפשר לצפות מראש מאיש כה נעדר-גדולה. מדוע להסתכן, להיכנס לתקופה נוספת של 4 שנים שתוצאותיה עלולות להטיל צל על הצלחותיו, על שמו הטוב כאיש שהשיג את השלום מבלי להיות חלש ? וכך, באחד הימים בראשית השנה הבאה, ירד הארי ס. ממדרגות הבית-הלבן, יפנה את מקומו לאיש חדש — אולי לסנטור סטיבנסון, בעל הכתונת הסובוטאך אך חסר-הצבע, שתוא רוצה בנצחוננו, או הסנטור אסט קיסיבר, האביר הלוחם-בפשעים, שטרומן מתעב אותו (מפני שאינו איש מפלגה נאמן), או — אם ינצחו הרפובליקאים — הנגל אייק, בעל החיך המרגיע, ואולי גם הסנטור טאפט הריאקי-ציוני, שגוא נפשו של טרומן.

הארי ס. ידע שלא מעל בתפקידו, שמילא אותו באמת ביושר וכשרון המתאים לאיש קטן אך פיקח, כששמך נקי וסכום הישגיו עולה על סכום כשלונותיו.

בסופו של דבר היה גורלו של פנדרגסט מר למדי: הוא הואשם בהשתמטות מתשלום מס הכנסה, נשלח לבית-הסוהר והואשם שנית בבזיון בית-דין. אולם לפני שירד מגדולתו הספיק לעשות מעשה גדול: הוא הכניס לפוליטיקה אדם צעיר שהבטיח רבות, ששמו היה הרי ס. טרומן. הוא דאג שטרומן ייבחר לשופט. ב-1934 נבחר חבר הסניט של ארצות-הברית, ושם עלה כוכבו, כשקנה לעצמו שם הודות לחקירה נמרצת שניהל בימי מלחמת העולם השנייה בקשר לבובו ורמאות בשטח ההזמנות הצבאיות. לפי האומדנה חסך לאוצר ארצות-הברית סכום של המעלה ממיליארד דולר.

אולם ככל שעלה הרי ס. בסולם הפוליטי נשאר נאמן לעצמו ולהתחלתו. שתי תכונות נשארו אופייניות לו: העממיות הבלתי מזויפת, והנאמנות למנגנון המפלגה. התי-כונה הראשונה איפשרה לו לדבר לפני מאה איש בעיירה קטנה בה עברה הרכבת שלו, להסביר להם את הבעיית העולמית של ארצות-הברית כאילו היו בעיית הבובות באותה עיירה. התכונה השנייה עזרה לו להחזיק במפלגה, לתמוך בכמה עשרות חרי מפלגה שהתעשרו ללא בושנה וגרמו לשרשרת של שערוריות שלא היו כדוגמתן כמה עשרות שנים.

סמו של פירמה. ב-1944, שעה שארצות-הברית לחמו בכל רחבי העולם, נערכו הבחירות לנשיאות. לא היה ספק מי יהיה המועמד הדמוקרטי: פרנקלין דלנו רוזבלט, האדם המרוחק לכסא הנכים (כתוצאה משיתוק ילדים בגיל העמידה), שהתגבר על המשבר הנורא של 1929 עליוני תכנית גדולה של מפעלים ממלתיים, שנקראו בפיו "המצע החשי"

5000 איש ואשה. לבושים חליפות שחורות ושמות ערב, ענודים סיכות זהב וצמידים מבריקים, הצטופפו בבית המש-מר הלאומי בושינגטון, לחוג את יום השנה של תומס ג'פרסון, אביה הרוחני של המפלגה הדמוקרטית. כל אחד מהם שילם 100 דולר לקרן המפלגה תמורת ארוחה של שמונה מנות, בתוספת ציור נאומים משעממים פחות או יותר. האטרקציה של הערב היה איש ממושקף וחיכיני, בן 68, יליד מדינת מיסורי במרכז ארצות-הברית, שהנהו הנשיא מספר 32 של ארצות-הברית של אמריקה. כל המסובים קיוו לנאום תוקפני ומשעשע, גודש ומלא אנקדוטות עממיות וליצות על חשבון מתנגדים ריפובליקאים. אולם הם לא ציפו להפתעות, כי טופס הנאום, מודעס במכור נת הכפלה, כבר נמסר מראש לעיתונים, שאחידים מהם אף שידורו בדפוס תחת הכותרת: "הנשיא אינו מודיע על כוונותיו".

כשקם הנשיא, פתח בנאומו, בהתאם לתכנית. הוא המטיר מהלומות על המפלגה הריפובליקאית, עורר רעמי צחוק כש-אמר שהם דומים לדינווארים הרוצים לחזור לתקופה טרום-היסטורית, אך שאין להם סיכויים רבים לנצח בבחירות מאחר שמעטים הדינווארים שיש להם זכות בחירה בארצות-הברית.

ואו, לפתע, קרה הדבר. בלי כל הודעה מוקדמת, תוך חיך עדין, שלף הנשיא פנקס בעל כריכת עור, קרא מתוכו כמה משפטים שישם אותם קורם לכן בכתב ידו: "לא אהיה מועמד בבחירות הבאות. שרתי את ארצי תקופה ארו-כה, וסבורני שעשיתי זאת בכשרון וביושר. לא אקבל מינוי. איני סבור שחובתי היא לבלות ארבע שנים נוספות בבית הלבן."

לרבע השתררה דממה דקה באולם. ואז קמה המולה עצומה, בשקריאות נרגשות של "לא! לא! לא!" מפלחות את האויר. שנים פרצו בככי. אך הנשיא, מרוצה שי-יצר סנסציה בצורה כה אלגנטית, המשיך בנאומו המוכן מראש בשלחת נפש, כאי-לו לא קרה כלום.

דרך כמעט אנדית. כעבור כמה דקות פרץ התורו ובוהו באלפי מערכות עתונים. מכונות דפוס נעמדו, עורכים הוועקו מן המיטות, מאמרי מערכת חוב-רו בחיפזון. את הדעה הכללית, כמעט, סיכם אחד מגדולי העתונים: "הנשיא טרומן מחונן בתכונה החסרה להרבה אנשים גדולים. הוא ידע לתפוס את הרגע הנכון כדי לרדת מגדולתו".

ואכן, הרי טרומן תפס את רגע הנכון. כשיצא מן הבית הלבן, הגדול והסר-הנוי חיות, יוכל להביט אחורה על דרך פולי-טית הנראית כמעט כאגדית. כי איש לא יכול היה לנחש לפני 30 שנה, שאדם זה, החסר לחלוטין כל ניצוץ של אוניות וגדולה, יהיה נשיאה של המדינה החזקה בעולם משך שבע שנים רצופות.

הרי ס. נולד במשק חקלאי של משפח-תו במדינת מיסורי. לא קיבל מעולם חיי-נוך אוניברסיטאי, עבד בעבודות שונות ומשונות, ביניהן ניהול המשק המשפח-תי. במלחמת העולם הראשונה עלה ל-ורגת סרן בחיל התותחנים בחזית ה-צרפתית, שרת בהצלחה אך ללא הצטיי-נות כלשהי, כשחזר הביתה פתח חנות ל-עניבות, פשט את הרגל תוך זמן קצר ביותר. פרשה זו עתידה היתה לספק הוצאות אינסופיות על חשבוננו כשהגיע לרום המעלה. (דוגמה: כשזרק את מק-

ארחרו מתפקידו, פרסם אחד העתונים מכתב למערכת המציע לערוך מגבית לאומית כדי לקנות חנות חדשה לטרומן, להר-ציא אותו בצורה זו מהבית הלבן).

אולם הרי ס. כבר ידע את דרכו. דרך זו תובילה אותו לאחד האישים המעניינים ביותר במחזה ששמו מדיניות ארצות-הברית. היה זה תומס י. פנדרגסט.

הסכנון של מיליארד דולר. בערים הגדולות של ארצות-הברית שולטים אנשים הקרואים "בוסי". אלה הם אנשים המנהלים את המפלגה המחוקקה בשלטון באותה עיר. הבוס קוצר את פרי השלטון, מחלק אותו בצורת אלפי מש-רות גדולות וקטנות לכל עובדי המפלגה הנאמנים שעזרו להשיג את השלטון ולהחזיק בו. אלה הם הבוסים הקטנים, בוסים של שכונות, רובעים של חנוכות. אנשים אלה מקצועם לסדר "פטרונג", מלה המקבילה למושג הישראלי פרוטקציה.

אדם שהמשרה רשמה לו דו"ח בגלל עבירה על חוקי התנועה, או שהסתכן בענייני מס הכנסה, או שרוצה להביא קרוב מחוץ-לארץ — פונה לבוס. זה מסדר את העניין בצורת חברי המפלגה במשרות המתאימות. תמורת שרות זה או זה דורש כל תשלום. השכר היחיד הוא תודתו של האיש, המתבטאת בקולו, קול אשתו, בניו, בנותיו, דודיו ודודותיו בבחירות הבאות לנשיאות. לקונגרס, למשרת ראש העיר, השופט, מפקד המשרה ושאר אלפי המשרות אשר בעליהן נבחרים בארצות-הברית בבחירות הנאמנות. בין כל הבוסים האלה היה פנדרגסט אומן. הוא היה רגיל למסור לידידיו כרטיס ביקור מודעס שנשא את המלים הפשוטות "אדם זה הוא ידידי". ומאחר שלא היה אדם במיסוריה שלא פחד מפנדרגסט, היה כרטיס זה מספיק כדי לשחרר אותו מכל טרדות החוק — החל מדו"חות של שוטרי תנועה וכלה בתשלום מס עסקים.

הארי ס. טרומן
הפשוטות היא סמל של פירמה

ובפי מתנגדיו, "המוזמה הסוציאליסטית". אולם היתה שאלה מי יהיה סגנו. רוזבלט, שהיה בעל אופי דיקטטורי, זכה להערצת העם אך לא לאהבתו, הבין כי עליו לקחת עמו סגן המקובל על המפלגה. אולם בהיותו בעל אופי חזק, רצה בסגן שנראה לו כחלש. הוא בחר בהרי ס. אולם תקופת כהונתו הרביעית של הנשיא הארי ס. כה ימים. באפריל 1945 הבריך האלחוט לצבאות אמריקה בכל החזיתות: המפקד הראשי נפטר. לפי חוק ארצות-הברית נכנס לתפקידו באופן אוטומטי, עד לתום תקופת הכהונה של ארבע שנים, סגנו. ההגבה האינסטינקטיבית הראשונה של העם היתה הרג-שה של הקלה. רוזבלט היה איש גדול. נערץ ושנוא. איש לא יכול היה לחבב אותו כחבב אדם פשוט אחד את רעהו. איש לא יכול היה לחלום לגשת אליו ולטפח לו טפיחה ידידותית על הגב. אולם הרי ס. היה בדיוק איש כזה. אדם פשוט שפשוטו היתה כמעט סמל של פירמה, ידידותי וחיי-כני.

אולם אם חשב מישו שהנה הגיע לשלטון אדם חלש-אופי, שיקבל עצות מפי טרסט המוחות הרוזבלטי, עמד במהרה על טעותו. טרומן היה פשוט, ידידותי — אך עקשן בחסד עליון, תקיף ותוקפני. תוך תקופה קצרה זרק מן השלטון את כל השמות הגדולים של התקופה הרוזבלטית, הכניס למקומם אנשים שנראו לו.

במדיניות הפנימית השתדל טרומן להמשיך במהדרה מתונה יותר של "המצע החדש" הרוזבלטי, שקרא לה עתה בשם "המצע ההוגן". במידה רבה היתה זאת השתדלות לשוא. כי החוקה המיוחדת במינה של ארצות-הברית גורמת לכך שהנשיא הנבחר בבחירות ישירות יכול להיות בעל מיעוט בבתי המחוקקים (בניגוד למקובל בבריטניה ובישר-אל, בהן בוחר הרוב בכנסת גם בראש הממשלה). בשני